

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

6. Волосович С.В. Державні цільові фонди у системі реалізації економічних програм [Текст] / С.В. Волосович // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2014. - № 6 (98). – С.84-95.

7. Звіт про виконання Державного бюджету України за 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147449>

8. Звіт про виконання Державного бюджету України за 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=185635>

9. Звіт про виконання Державного бюджету України за 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=212666>

10. Звіт про виконання Державного бюджету України за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=240975>

11. Звіт про діяльність Українського фонду підтримки підприємництва у 2010 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ufpp.gov.ua/content/files/pro_fond/rezultat_diyalnosti/zvit_pro_robotu_fondiv_2010.doc

12. Звіт про діяльність Українського фонду підтримки підприємництва у 2011 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ufpp.gov.ua/content/files/pro_fond/rezultat_diyalnosti/2011/zvit_ufpp_2011_format.doc

13. Звіт про діяльність Українського фонду підтримки підприємництва у 2013 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ufpp.gov.ua/content/files/pro_fond/rezultat_diyalnosti/2011/zvit_za_2013.docx

14. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за 2011-2014 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

References

1. Byudzhetnyy kodeks Ukrayiny : Kodeks Ukrayiny vid 08.07.2010 No 2456-VI. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Pro Natsional'nu prohramu spruyannya rozvytku maloho pidpryyemnytstva v Ukrayini : Zakon Ukrayiny vid 21.12.2000 No 2157-III. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2157-14>
3. Pro fermers'ke hospodarstvo : Zakon Ukrayiny vid 19.06.2003 No 973-IV. : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/973-15>
4. Pro zatverdzhennya Poryadku vykorystannya koshtiv, peredbachenykh u derzhavnomu byudzheti dlya mikrokredytuvannya sub'yektiv maloho pidpryyemnytstva : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 27.07.2011 No 794. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/794-2011-%D0%BF>
5. Aleksandrin Yu.N. Instituty i instrumentariy formirovaniya effektivnoy sistemy gosudarstvennogo stimulirovaniya malogo biznesa: opyt SSHA. // Obschestvo: Politika, Ekonomika, Pravo. – 2012. - No1. – S. 101 – 109.
6. Volosovych S.V. Derzhavni tsil'ovi fondy u systemi realizatsiyi ekonomichnykh prohram. // Visnyk Kyivskoho natsional'noho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu. – 2014. - No6 (98). – S.84-95.
7. Zvit pro vykonannya Derzhavnoho byudzhetu Ukrayiny za 2011 rik. : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147449>
8. Zvit pro vykonannya Derzhavnoho byudzhetu Ukrayiny za 2012 rik. : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=185635>
9. Zvit pro vykonannya Derzhavnoho byudzhetu Ukrayiny za 2013 rik. : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=212666>
10. Zvit pro vykonannya Derzhavnoho byudzhetu Ukrayiny za 2014 rik. : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=240975>
11. Zvit pro diyalnist' Ukrain's'koho fondu pidtrymky pidpryyemnytstva u 2010 rotsi. : http://ufpp.gov.ua/content/files/pro_fond/rezultat_diyalnosti/zvit_pro_robotu_fondiv_2010.doc
12. Zvit pro diyalnist' Ukrain's'koho fondu pidtrymky pidpryyemnytstva u 2011 rotsi. : http://ufpp.gov.ua/content/files/pro_fond/rezultat_diyalnosti/2011/zvit_ufpp_2011_format.doc
13. Zvit pro diyalnist' Ukrain's'koho fondu pidtrymky pidpryyemnytstva u 2013 rotsi. : http://ufpp.gov.ua/content/files/pro_fond/rezultat_diyalnosti/2011/zvit_za_2013.docx
14. Kapital'ni investytsiyi za dzherelamy finansuvannya za 2011-2014 rr. : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ДАНІ ПРО АВТОРА

Апостоліук Олесья Юрїївна, аспірант кафедри фінансів Київського національного торговельно-економічного університету. Київський національний торговельно-економічний університет
вул. Кіото, 19 м. Київ, Україна, 02156
e-mail: ollessia.apostoliuk@gmail.com

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Апостоліук Олесья Юрїївна, аспірант кафедри фінансов Киевского национального торгово-экономического университета. Киевский национальный торгово-экономический университет
ул. Киото, 19 г. Киев, Украина, 02156
e-mail: ollessia.apostoliuk@gmail.com

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Apostoliuk Olessia Yurievna, graduate of the finance department of Kyiv National Trade and Economics University
Kyiv National Trade and Economics University
19, Kioto street, Kiev, Ukraine, 02156
e-mail: ollessia.apostoliuk@gmail.com

УДК 332:330.3:336

ПОЗАБЮДЖЕТНІ ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МІСТ: ІНСТИТУЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Бабух І.Б.

Предметом роботи є аналіз інституціональних змін у практиці управління позабюджетними фінансовими ресурсами на рівні територіальних громад.

Метою роботи є аналіз позабюджетних інструментів фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку міст в інституційному аспекті: форми та механізми реалізації, організаційно-правові засади, державна підтримка, участь інститутів громадянського суспільства.

Методологія проведення роботи. Робота виконана на основі існуючих наукових досліджень та аналізу нормативно-правового забезпечення організації місцевої влади та її фінансової бази.

Результати роботи. Потужними позабюджетними інструментами управління соціально-економічним розвитком міст є кооперація місцевої влади і бізнесу у формі муніципально-приватного партнерства, в першу чергу концесії для реалізації інфраструктурних проєктів, а також міжмуніципальне співробітництво, суть якого полягає у тому, що органи місцевого самоврядування сусідніх громад можуть об'єднувати свої зусилля, якщо це допомагає їм покращити ефективність своєї роботи: спільно надавати окремі послуги населенню та економити матеріальні (фінансові) ресурси. Міжмуніципальне співробітництво має цілу низку переваг, проте його налагодження в Україні прямо залежить від його законодавчого врегулювання: прийняття окремого закону та внесення низки положень до Бюджетного кодексу. Транскордонне співробітництво також дає можливість отримати додаткові фінансові ресурси на реалізацію важливих місцевих проєктів. Вагомим чинником соціально-економічного розвитку міст на сучасному етапі є активізація ролі самої територіальної громади у цьому процесі, а також активне залучення інститутів громадянського суспільства до моніторингу та контролю за формуванням та реалізацією такої політики фінансового забезпечення розвитку міст, яка більшою мірою формується саме на місцевому рівні, відповіді інтересам і прагненням місцевої громади, вимогам більшої відкритості та підконтрольності дій місцевої влади, участі громадськості у визначенні пріоритетів розвитку та оцінці якості наданих послуг. Отримання Україною статусу асоційованого члена Європейського Союзу надало також українським містам і регіонам реальні можливості участі у цілому ряді проєктів і програм Європейського Союзу з прямим європейським фінансуванням. Це потребує від публічної влади на місцевому рівні активізувати роботу у сферах пов'язаних з організаційно-управлінською, інституційно-правовою, представницькою, інформаційною діяльністю забезпечити комплексну організацію роботи міської влади на представництві інтересів міст України Європейського Союзу.

Висновки. Потрібні зміни в законодавстві та активізація зусиль органів місцевого самоврядування по задіянні в практику залучення фінансових ресурсів для забезпечення соціально-економічного розвитку міст як переваг муніципально-приватного партнерства, міжмуніципального співробітництва, транскордонного співробітництва, інститутів громадянського суспільства, а також пошук більш широких можливостей співпраці українських міст з європейськими структурними фондами.

***Ключові слова:** європейське фінансування, фінансове забезпечення, муніципально-приватне партнерство, міжмуніципальне співробітництво, транскордонне співробітництво, інститут громадянського суспільства, проєкти і програми ЄС.*

ВНЕБЮДЖЕТНЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ГОРОДОВ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

Бабух И.Б.

Предметом работы является анализ институциональных изменений в практике управления внебюджетными финансовыми ресурсами на уровне территориальных общин.

Целью работы является анализ внебюджетных инструментов финансового обеспечения социально-экономического развития городов в институциональном аспекте: формы и механизмы реализации, организационно-правовые основы, государственная поддержка, участие институтов гражданского общества.

Методология проведения работы. Работа выполнена на основе существующих научных исследований и анализа нормативно-правового обеспечения организации местной власти и ее финансовой базы.

Результаты работы. Мощными внебюджетными инструментами управления социально-экономическим развитием городов является кооперация местной власти и бизнеса в форме муніципально-частного партнерства, в первую очередь концесий для реализации инфраструктурных проєктов, а также межмуніципальное сотрудничество, суть которого заключается в том, что органы местного самоуправления соседних общин могут объединять свои усилия, если это помогает им повысить эффективность своей работы: совместно предоставлять отдельные услуги населению и экономить материальные (финансовые) ресурсы. Межмуніципальное сотрудничество имеет целый ряд преимуществ, однако его настройка в Украине напрямую зависит от его законодательного урегулирования: принятие отдельного закона и внесение ряда положений в Бюджетный кодекс. Трансграничное сотрудничество также дает возможность получить дополнительные финансовые ресурсы на реализацию важных местных проєктов. Весомым фактором социально-экономического развития городов на современном этапе является активізація ролі самої територіальної общины в этом процессе, а также активное привлечение институтов гражданского общества к мониторингу и контролю за формированием и реализацией такой политики финансового обеспечения развития городов, которая в большей степени формируется именно на местном уровне, отвечает интересам и стремлениям местного сообщества, требованиям большей открытости и подконтрольности действий местной власти, участия общественности в определении приоритетов развития и оценке качества предоставляемых услуг. Получение Украиной статуса ассоциированного члена Европейского Союза оказало также украинским городам и регионам реальные возможности участия в целом ряде проєктов и программ Европейского Союза с прямым европейским финансированием. Это требует от публічної влади на местном уровне активизировать работу в сферах связанных с организационно-управленческой, институционально-правовой, представительской, информационной деятельностью обеспечить комплексную организацию работы городской власти на представительство интересов городов Украины Европейского Союза.

Выводы. Нужны изменения в законодательстве и активізація усилий органов местного самоуправления по задействованию в практику привлечения финансовых ресурсов для обеспечения социально-экономического развития городов как преимуществ муніципально-частного партнерства, межмуніципального сотрудничества, трансграничного сотрудничества, институтов гражданского общества, а также поиск более широких возможностей сотрудничества украинских городов с европейскими структурными фондами.

***Ключевые слова:** европейское финансирование, финансовое обеспечение, муніципально-частное партнерство, межмуніципальное сотрудничество, трансграничное сотрудничество, институт гражданского общества, проєкты и программы ЕС.*

EXTRA BUDGETARY INSTRUMENTS OF THE FINANCIAL SUPPORT OF SOCIOECONOMIC URBAN DEVELOPMENT: THE INSTITUTIONAL ASPECT

Babukh I.B.

The subject of the work is the analysis of the institutional changes in management practice of extra budgetary financial resources at the level of local communities.

The aim of the article deals with the analysis of extra-financial instruments for socioeconomic development of cities in the institutional aspect: forms and mechanisms of implementation, organizational and legal framework, government support, participation of civil society.

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

The methodology of the work. This work was based on the researches and analysis of legal support of local government and its financial base.

Results of the work. Powerful extra budgetary management tools of socioeconomic development is the cooperation of local authorities and businesses in the form of municipal-private partnerships, especially concessions for the implementation of infrastructure projects, as well as inter-municipal cooperation, the essence of which is that the local governments of neighboring communities can unite their efforts if it helps to improve the effectiveness of work: to provide certain services to the public and to save material (financial) resources together. The IMC has many advantages, but its establishment in Ukraine depends on its legislative regulation, adopting a special law and making certain provisions of the Budget Code. Cross-border cooperation is also an opportunity to get additional financial resources for the implementation of important local projects. An important factor in social and economic development spheres at present is to promote the role of the territorial community in this process, as well as the active involvement of civil society to monitor and control the formation and implementation of such a policy of financial security of cities that more is formed locally in the interests and aspirations of the local community, it demands greater transparency and accountability to the local authorities, public participation in setting priorities for the development and evaluation of service quality. Acquisition of the associate membership of the European Union provided Ukrainian cities and regions with a real possibility of participating in a number of projects and programs of the European Union direct European funding. It requires public authorities at the local level to intensify work in areas related to organizational and managerial, institutional and legal, representative and provide comprehensive information activities of the local government organization to represent the interests of cities of Ukraine European Union.

Conclusions. Essential changes in the legislation and activation of the organs of local self-government efforts are required to solicit financial resources for and facilitate socioeconomic urban development as advantages of the municipally-private partnership and cooperation, frontal cooperation, institutes of civil society, and also search of broader possibilities of Ukrainian cooperation with the European structural funds.

Key words: *European funding, financial support, municipal and private partnership, inter-municipal cooperation, cross-border cooperation, civil society projects and the EU.*

Постановка проблеми. Сучасна система місцевих фінансових інститутів в Україні немає завершеного характеру, перебуває в стадії постійних змін, що підтверджується невластивістю для неї таких найважливіших ознак як цілісність і самостійність. Надмірна залежність від центру пригнічує ініціативу, знижує відповідальність органів місцевого самоврядування та формує патерналістські настрої у фінансуванні потреб місцевих громад. Зазначене негативно позначається на тенденціях сталого розвитку міських поселень, якості життя населення, суттєво знижує рівень ефективності управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування.

Зміцнення фінансової незалежності міст має базуватись на законодавчих принципах організації місцевої влади, закріплених у Конституції України, Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» та Європейській хартії місцевого самоврядування – гарантування і забезпечення державою виконання повноважень місцевого характеру, фінансовою базою якого є регіональний фінансовий ресурс, децентралізація якого неможлива без одночасної передачі органам місцевого самоврядування переважної більшості повноважень місцевого характеру і коштів державного бюджету у вигляді окремих податків або їх частини. Проте, на нашу думку, сучасний стан фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку міст значно актуалізує також потребу у капіталізації їх фінансово-ресурсного потенціалу та у формуванні додаткових джерел розвитку крім власне бюджетних, оскільки виключно бюджетні інструменти в значній мірі малоефективні і до того ж недостатні. Маються на увазі такі позабюджетні інструменти, які впливають на зміцнення фінансової бази міських поселень як державно-приватне партнерство, міжмуніципальне та транскордонне співробітництво, залучення територіальних інститутів громадянського суспільства до реалізації вагомих місцевих проектів, участь у проектах і програмах ЄС з прямих європейським фінансуванням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дана проблематика знайшла своє відображення у низці праць українських і зарубіжних дослідників. Зокрема, теоретико-методологічні засади розвитку міст як соціально-економічних систем розроблені у працях Я. Верменича, Л. Веліхова, Т. Заставецького, О. Карлової, Л. Петкової, О. Степаненка, Н. Фролової, С. Шульц. Особливості функціонування фінансових механізмів забезпечення розвитку міст обласного та районного значення в системі місцевих фінансів України представлені у роботах Є. Балацького, Т. Бондарук, О. Василика, Т. Васильєвої, А. Єпіфанова, О. Кириленко, В. Кравченко, І. Лук'яненко, І. Луїної, І. Сторонянської.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз позабюджетних інструментів фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку міст в інституційному аспекті: форми та механізми реалізації, організаційно-правові засади, державна підтримка, участь інститутів громадянського суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Потужним інструментом управління соціально-економічним розвитком міст є кооперація місцевої влади і бізнесу у формі муніципально-приватного партнерства, яке потрібно розглядати як довготривале співробітництво між державою, органами місцевого самоврядування і приватними компаніями, які розподіляють ризики визначеного бізнесу, а також бізнес бере на себе певні державні, муніципальні завдання і керує нами самостійно, на свій ризик [2]. При цьому найбільш перспективною формою муніципально-приватного партнерства для інфраструктурних проектів міських поселень є концесія, що передбачає надання концедентом концесіонеру прав користування державною власністю за певну плату, а також прав на реалізацію тих видів діяльності, які є виключною монополією держави.

До порівняно нових організаційних механізмів стимулювання розвитку територіальних громад в Україні належить міжмуніципальне співробітництво, суть якого полягає в тому, що органи місцевого самоврядування сусідніх громад можуть об'єднувати свої зусилля, якщо це допомагає їм покращити ефективність своєї роботи: спільно надавати окремі послуги населенню та економити матеріальні ресурси.

Основними перевагами міжмуніципального співробітництва є те, що: по-перше, зменшуються виробничі витрати та заощаджуються кошти завдяки збільшенню обсягів діяльності та/або збільшенню клієнтів послуг (наприклад, побудувати один сміттєпереробний завод вигідніше, ніж організувати утилізацію в кожному населеному пункті окремо); по-друге, для кількох учасників співробітництво робить доступним та ефективним те, що ніколи не було б доступним та ефективним для одного муніципалітету (наприклад, у Франції сотні туристичних бюро та агентств перебувають в управлінні міжмуніципальних асоціацій, які рекламують цілий туристичний регіон, а не окреме місто чи селище); по-третє, міжмуніципальне співробітництво підвищує рівень довіри серед кредиторів та здатність залучати зовнішнє фінансування як від держави, так і від приватних партнерів (наприклад, проект з підвищення якості водопостачання у регіоні Клуї (Румунія) отримав значну підтримку від Європейського інвестиційного банку тому, що його реалізацію здійснювали кілька муніципалітетів і він стосувався понад 500 000 жителів регіону).

В Україні розмови про таку форму співробітництва на місцевому рівні ведуть вже декілька років, однак лише 30 жовтня 2013 р. Уряд схвалив проект Закону України «Про співробітництво територіальних громад» [4]. Законопроект визначає організаційно-правові засади співробітництва територіальних громад, принципи, форми та механізми їх співробітництва; державну підтримку, фінансування та моніторинг співробітництва територіальних громад; підстави та особливості припинення співробітництва.

Отже, налагодження співробітництва на рівні територіальних громад прямо залежить від його законодавчого врегулювання. Тому, окрім прийняття самого Закону «Про співробітництво територіальних громад», важливо внести низку положень до Бюджетного кодексу, які б детермінували основні принципи фінансування спільних проектів, можливості створення окремих органів для управління міжмуниципальними проектами, а також конкретизували наглядові процедури щодо них.

Потужним інструментом залучення фінансових ресурсів для забезпечення соціально-економічного розвитку міст має стати також транскордонне співробітництво у різних організаційних формах. Воно дає можливість не лише отримати додаткові фінансові ресурси на реалізацію важливих місцевих проектів, а й висуває територіальну громаду на передові позиції в процесі такого співробітництва. Тому участь територіальної громади міста в такому зв'язку дозволить залучити додаткові необхідні фінансові ресурси, реалізувати важливі проекти та заходи, забезпечити соціально-економічний розвиток міста.

Ще одним вагомим чинником соціально-економічного розвитку міст на сучасному етапі є активізація ролі самої територіальної громади у цьому процесі. Йдеться про те, що кожен житель міста повинен відчувати відповідальність за його майбутнє і приймати активну роль у вирішенні питань щодо його розвитку. Це можна значно активізувати, якщо практично імплементувати принцип субсидіарності у процеси управління розвитку територій.

Серед викликів, що суттєво впливають на ефективність діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, необхідно відзначити поступовий відхід від політики, що тиражує рішення центрального органу виконавчої влади, до політики, що більшою мірою формується саме на місцевому та регіональному рівнях, відповідає інтересам та прагненням місцевої громади. Це потребує у свою чергу активного залучення інститутів громадянського суспільства (громадських організацій, представників бізнес-середовища та ЗМІ) до моніторингу та контролю за формуванням та реалізацією такої політики, зокрема в частині її фінансового забезпечення. Наприклад, підвищення ефективності бюджетної політики за рахунок більшої відкритості та підконтрольності дій органів місцевого самоврядування в результаті участі громадськості в бюджетному процесі, у визначенні пріоритетів бюджетних витрат та оцінці якості наданих послуг є загальносвітовою тенденцією. У даний час діяльність органів місцевого самоврядування характеризується недостатньою відкритістю заходів з реалізації бюджетного процесу. Серйозною проблемою є недостатня доступність бюджетної інформації, а також важкий для сприйняття формат її подання.

Сучасний європейський напрямок державної політики України пов'язаний із сучасними тенденціями глобалізації, а з іншого – регіоналізації. Останнім часом загальними тенденціями інтеграційних процесів в Європі є посилення регіоналізації, активізації ролі регіонів у реалізації економічної політики держав, стимулюванні міждержавних зв'язків. У 90-х рр. минулого століття, згідно з Маастрихтським та Амстердамським договорами, національними державами були частково передані інституціям ЄС (Рада Міністрів, Європейська Комісія, Комітет регіонів) повноваження щодо реалізації функцій формування і постійного вдосконалення механізмів регіональної політики, регулювання міжрегіонального та транскордонного співробітництва з метою створення спільної політики регіонального розвитку. Регіональна політика ЄС спрямована на зменшення диспропорцій територіального розвитку, що залежать від рівня економічного розвитку регіону, шляхом залучення інвестицій та надання структурної допомоги.

Розглянемо детальніше фінансові інструменти досягнення цілей регіональної політики ЄС, які реалізуються через структурні фонди, основними з яких були Європейський фонд регіонального розвитку, Європейський соціальний фонд та Фонд згуртування.

Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР) функціонує з 1975 року, підтримує розвиток інфраструктури, створення нових робочих місць (у сферах малого та середнього підприємництва у різних регіонах ЄС, а також у сферах, пов'язаних з інноваційною діяльністю); підтримує проекти, що сприяють місцевому та регіональному розвитку [7].

Європейський соціальний фонд (ЄСФ) – ключовий фінансовий інструмент ЄС у сфері зайнятості. Він підтримує заходи, що дозволяють скоротити безробіття та сприяють розвитку трудових ресурсів, людського капіталу. Об'єктом фінансування ЄСФ є проекти, спрямовані на перепідготовку кадрів, професійно-технічну перекваліфікацію молоді тощо. Довготривалим наслідком діяльності Фонду є вдосконалення й модернізація якості робочої сили в регіонах ЄС, у тому числі на рівні депресивних та периферійних територій.

Фонд згуртування (заснований у 1994 р.) ставив за мету зближення соціально-економічних показників розвитку на регіональному рівні ЄС шляхом фінансування розвитку транспортної інфраструктури, інвестиційних, екологічних проектів тощо. За період 1989-2013 рр. Єврокомісія витратила як мінімум дві третини бюджету Фонду згуртування на найменш розвинені країни та регіони, зокрема у Східній Європі – у Латвії, Угорщині, Польщі, Словаччині та Литві [7].

Нова регіональна політика ЄС, розрахована на період 2014-2020 рр., серед пріоритетних завдань передбачає підвищення конкурентоспроможності регіонів, зменшення значних економічних, соціальних та територіальних відмінностей, у т.ч. шляхом: 1) підтримки слабких територіальних громад, створення робочих місць та активізації соціальної політики в економічно слабких регіонах; 2) стимулювання появи «полюсів зростання» та інноваційної діяльності на регіональному рівні.

У руслі означених завдань, на фінансовий період 2014-2020 рр. пріоритети Фонду згуртування (основного інструменту реалізації регіональної політики ЄС) буде розширено. Фінансування відбуватиметься за 11 напрямками, що відповідають пріоритетам Стратегії соціально-економічного розвитку Євросоюзу на період до 2020 р. «Європа 2020» [6].

Поряд із завданням щодо стимулювання створення транс'європейських транспортних мереж і захисту навколишнього природного середовища, пріоритетами Фонду згуртування є: фінансування проектів підтримки сталого розвитку, поширення відновлювальної енергетики, фінансова підтримка розвитку інноваційних кластерів на регіональному рівні, урбаністика і місцевий розвиток. Урбаністика (підтримка розвитку міст) передбачає створення платформи міського розвитку, щоб міста могли реалізовувати спільні проекти та впроваджувати позитивний досвід стосовно політики урбанізації.

Підтримку нових членів ЄС з боку Фонду згуртування буде посилено завдяки збільшенню видатків на стимулювання конкурентоспроможності розвитку регіонів приблизно на третину – з 91 млрд. євро (бюджет 2007-2013 рр.) до 126 млрд. євро (бюджет 2014-2020 рр.). Поряд з цим, упродовж 2014-2020 рр. додатково буде активізовано програми міжнародної та транскордонної співпраці, макрорегіональні стратегії та Європейські угруповання територіальної співпраці. Проекти, спрямовані на міжрегіональну, транскордонну та міждержавну територіальну співпрацю, отримують на третину більше коштів, ніж у попередній плановий період [8].

Важливо додати, що Фонд згуртування включає ресурси на співпрацю із регіонами, які не є частинами держав-членів ЄС. Це відбуватиметься через Європейський Інструмент Європейської Політики та Співпраці (ENPI), а також через інструмент допомоги перед вступом до ЄС. Задіяти такий інструмент євроінтеграції надзвичайно важливо та актуально для України. Адже українські регіони вже мають успішний досвід реалізації проектів транскордонної співпраці з регіонами країн-членів ЄС, що позитивно впливає на активізацію міждержавного, міжрегіонального (та транскордонного) співробітництва, стимулює процес розробки та впровадження нової регіональної політики в Україні.

Отримання Україною статусу асоційованого члена ЄС надамо українським містам та регіонам реальні можливості участі у проектах і програмах ЄС з прямих європейським фінансуванням. Це потребує від публічної влади на місцевому, регіональному

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

рівні активізувати роботу у сферах, пов'язаних з організаційно-управлінською, інституційно-правовою, представницькою, комунікаційною, інформаційною, міждержавною міжрегіональною, інтеррегіональною, міжмуніципальною, транскордонною діяльністю, забезпечити комплексну орієнтацію роботи публічної влади всіх рівнів на представництво інтересів міст та регіонів України у ЄС.

Міста України мають можливості взяти участь у наступних проектах та програмах ЄС:

- у межах Проекту ЄС та Програми розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду – II», що сприятиме підвищенню енергоефективності комунального господарства на місцевому, регіональному рівні (у т.ч. шляхом встановлення на рівні об'єктів невеликого приватного житла сучасного енергоефективного обладнання), започаткування на місцевому рівні мікропроектів з упровадження відновлювальних джерел енергії, започаткування проектів відновлення водогонів і реконструкції медичних закладів сільських територій;
- у межах Програми співпраці ЄС та України «Інтеграція до транс'європейської транспортної мережі», що сприятиме розвитку регіональної дорожньо-транспортної інфраструктури, надасть стимули впровадження європейських стандартів безпеки транспортного сполучення на регіональному рівні, створить можливості започаткування на території регіонів України пілотних проектів щодо підвищення якості та безпеки дорожнього руху, розвитку транспортної інфраструктури на місцевому, регіональному рівні відповідно до європейських стандартів;
- у межах Програми співпраці ЄС та України «Сталий регіональний розвиток» для регіонів України відкриваються можливості для підтримки сталого (екологічно зорієнтованого) розвитку регіонів, у т.ч. шляхом упровадження еколого-інноваційних технологій у сфері модернізації ЖКГ, енергозбереження, утилізації твердих побутових відходів, вирішення питань водопостачання та водовідведення тощо;
- у межах проекту Євросоюзу «Програма підтримки вугільного сектора» для старопромислових регіонів України відкриваються можливості прискорення процесів реформування вугільного сектора, залучення інвестицій в обладнання, яке переробляє метан, підвищує рівень безпеки праці на шахтах і скорочує енерговитрати, що сприятиме системному вирішенню нагальних питань охорони навколишнього середовища та покращення безпеки праці на шахтах;
- у межах проектів ЄС щодо розвитку прикордонного контролю (HUREMAS I, HUREMAS II) для прикордонних територій прикордонних регіонів України формуються можливості отримати та використати інституційний досвід ЄС з питань удосконалення роботи Державної прикордонної служби та Митної служби України, у т.ч. у сферах перепідготовки особового складу цих служб відповідно до європейської практики, у напрямі посилення боротьби з незаконною торгівлею людьми та товарами, у сфері покращення управління міграційними потоками та дотримання європейських стандартів якості та безпеки під час перетину кордонів України;
- у межах Програми ЄС «Tacis-INTERREG» та «Tacis-PHARE» регіони України мають можливість отримати кошти, виділені ЄС на Програму розвитку Чорноморського басейну та розвитку транскордонного співробітництва між Україною та Росією;
- у межах Програми ЄС «ErasmusMundus» регіони України долучаються до міжнародної міжрегіональної співпраці у сфері формування єдиного європейського освітнього простору, налагодження тісної співпраці між вищими навчальними закладами регіонів України та країн ЄС, підтримки вільного пересування та обміну досвідом молоді та науковців у сфері освіти;
- у межах Програми ЄС «Інформаційне суспільство і належне управління» представники українських місцевих та регіональних ЗМІ можуть долучитись до інституційного досвіду ЄС щодо практики налагодження та підтримки постійного діалогу між ЗМІ, громадянським суспільством та владою з питань висвітлення та розв'язання нагальних проблем місцевого, регіонального розвитку, що сприятиме підвищенню стандартів журналістики, розвитку місцевої демократії, формуванню засад громадянського суспільства на місцевому, регіональному рівні;
- у межах Програми ЄС «Сприяння європейським стандартам в українському медійному середовищі» для регіонів України відкриваються перспективи щодо підтримки розбудови сучасних інформаційно-комунікаційних мереж, розвитку цифрових технологій, формування на місцевому, регіональному рівні засад сучасного інформаційного суспільства;
- у межах низки проектів та Програм ЄС з охорони навколишнього середовища («Співпраця щодо довкілля Чорного моря» та ін.) регіони Причорномор'я України мають можливість отримати інституційну, консультативну, технічну допомогу ЄС щодо покращення стану водо-господарування у басейнах річок, активізувати діяльність щодо захисту басейну Чорного моря від антропогенних забруднень та збереження природних екваторіальних систем, що сприятиме реалізації стратегічних завдань сталого регіонального розвитку;
- сприяння розширенню співпраці регіонів України та країн ЄС у межах реалізації Програми ЄС «Низько-вуглецеві технології для індустриальних регіонів України» надає реальну можливість старопромисловим регіонам, регіонам, що мають статус «локомотивів» індустриального розвитку здійснити модернізацію екологічно небезпечного виробництва, прискорити процес упровадження сучасних технологій, що суттєво зменшить викиди двоокису вуглецю, покращить стан навколишнього природного середовища, якість та безпеку життя людини на всій території України.

Висновки з проведеного дослідження. В умовах активізації процесів Євроінтеграції нова регіональна економічна політика стає важливою складовою модернізаційних процесів післякризового відновлення національного господарства України. Мета нової регіональної економічної політики – забезпечити стабільний розвиток економіки і соціальної сфери, залучити українські міста до міжнародної співпраці (у т.ч. міждержавного, міжрегіонального співробітництва, міжмуніципального, транскордонного співробітництва), сприяти формуванню дієздатних, конкурентоспроможних міських економічних комплексів, спроможних забезпечити післякризове відновлення, структурну модернізацію та гідне місце України в єдиному європейському просторі.

Список використаних джерел

1. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [О. Бориславська, І. Заверуха, Е. Захарченко та ін.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – К.: ТОВ «Софія». – 2012. – 128 с.
2. Інструменти інвестиційного забезпечення соціально-економічного розвитку міста: монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук А.О. Єліфанова та д-ра екон. наук Т.А. Васильєвої / А.О. Єліфанов, Т.А. Васильєва, Є.О. Балацький та ін. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 270 с.
3. Сторонянська І.З. Напрямок модернізації фінансового забезпечення розвитку міст в Україні в умовах Євроінтеграції // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. Науковий збірник / за ред. Ткачук І.Г. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаника, 2013. – Вип. IX. – Т. 1. – С. 31-44.
4. Уряд схвалив законопроект про співробітництво територіальних громад // Урядовий портал. – 30.10.2013. – http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246808816&cat_id=244276429.
5. Яремко Л.А. Глобалізований регіон та зовнішньоекономічна безпека України: теоретико-методологічний аспект:

монографія. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2007. – 524 с.

6. Cohesion Policy 2014-2020, legislative proposals for cohesion policy for 2014-2020. Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/proposals_2014_2020_en.cfm.

7. European Regional Development Fund (ERDF) 2014-2020 – proposed Regulation. Citizens' summary, European Commission. Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/proposals_2014_2020_en.cfm.

8. REGIONS 2020 – An Assessment of Future Challenges for EU Regions, Commission Staff Working Document, November 2008. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/regions2020/pdf/regions2020_en.pdf.

References

1. Decentralization of public authority: experience of European countries and perspectives of Ukraine / [O. Boryslavska, I. Zaverykha, E. Zakharchenko]; Swiss-Ukrainian Decentralization Support DESPRO». К. : LLC «Sophya». 2012. 128 p.

2. The Instruments of Investment Support of Socioeconomic Urban Development: monography [ed. by PhD of Economics A.O. Epihanova / T.A. Vasyleva]. Symu. 2009. 270 p.

3. Storyanska I.Z. The Trends Of Financial Support Modernization Of Urban Development In Ukraine Under Conditions Of Euro Integration // Actual Problems Of Region Economics [ed. by Tkachyck I.H. Ivano-Frankivsk. 2013. Ed. IX. Vol.1. P. 31-44.

4. Government Approved The Project About Cooperation Of Territorial Communities // http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246808816&cat_id=244276429.

5. Yaremko L.A. Globalized Region And International Economic Safety Of Ukraine : Theoretic-Methodological Aspect : Monography. Lviv. 2007. 524 p.

6. Cohesion Policy 2014-2020, legislative proposals for cohesion policy for 2014-2020. http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/proposals_2014_2020_en.cfm.

7. European Regional Development Fund (ERDF) 2014-2020 – proposed Regulation. Citizens' summary, European Commission. http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/proposals_2014_2020_en.cfm.

8. REGIONS 2020 – An Assessment of Future Challenges for EU Regions, Commission Staff Working Document, November 2008. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/regions2020/pdf/regions2020_en.pdf.

ДАНІ ПРО АВТОРА (ІВ)

Бабух Ілона Борисівна, асистент кафедри маркетингу, інновацій та регіонального розвитку Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
вул. Коцюбинського 2, м. Чернівці, 58012, Україна
e-mail: babuch30@mail.ru

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Бабух Илона Борисовна, ассистент кафедры маркетинга, инноваций та регионального развития Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича
ул. Коцюбинского 2, г. Черновцы, 58012, Украина
e-mail: babuch30@mail.ru

DATA ABOUT THE AUTHOR

Babukh Ilona Borysivna, assistant of Marketing, Innovation and Regional Department Yuriy Fed'kovych Chernivtsi National University
Kocjubunskogo 2 Street, Chernivtsi, 58012, Ukraine
e-mail: babuch30@mail.ru

УДК 336.142.3

БЮДЖЕТ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УКРАЇНІ

Качула С.В.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних та практичних питань щодо ролі бюджету як вагомого джерела фінансового забезпечення розвитку людського потенціалу в Україні. Мета роботи – розкриття ролі бюджету як джерела фінансового забезпечення розвитку людського потенціалу та визначення практичних аспектів реалізації бюджетної та соціальної політики держави. Метод і методологія проведення роботи – у роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи: системний, порівняння, наукової абстракції, що дозволило реалізувати концептуальну єдність дослідження.

Результати роботи – розкрито роль бюджету як інструменту фінансового забезпечення розвитку людського потенціалу в умовах реформування системи державних фінансів. Зроблено оцінку видатків державного та місцевих бюджетів України. Запропоновано напрями удосконалення бюджетної та соціальної політики держави.

Галузь застосування результатів – теоретичні та практичні результати дослідження можуть бути використані у процесі удосконалення системи державного фінансового впливу на розвиток людського потенціалу в Україні.

Висновки. В руслі сучасних економічних реформ в умовах домінування соціальних цілей розвитку, підпорядкування економічної функції держави соціальній, в Україні відбуваються процеси забезпечення відтворення та зміцнення людського потенціалу у руслі загальносвітових тенденцій. Можливості держави в аспекті фінансового забезпечення розвитку людського потенціалу в умовах ринкового господарювання (витрати на охорону здоров'я, освіту, соціальний захист та інші) залежать як від обсягів концентрації фінансових ресурсів в бюджеті, так і від ефективності їх використання.

Посилення соціальної спрямованості коштів бюджетів створює протиріччя між пошуком раціональної структури бюджетних видатків та необхідністю активного розвитку людського потенціалу. Високий рівень розвитку людського потенціалу неможливий у бідній країні, тому єдиною передумовою його зміцнення є реалізація стратегії прискореного економічного зростання на інноваційній основі. Спрямованість державної бюджетної та соціальної політики на реалізацію цієї стратегії передбачає збереження наявного рівня соціальної підтримки та навіть її збільшення за умови оптимізації структури соціальних видатків із державного та місцевих бюджетів та забезпечення їх пріоритетного спрямування на розвиток людського потенціалу.

Ключові слова: бюджет, фінансове забезпечення, людський потенціал, бюджетна політика, соціальна політика.